

Copyright 2014 NRC Media B.V.
All Rights Reserved

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

15 oktober 2014 woensdag

SECTION: Economie; Blz. 14

LENGTH: 1499 woorden

HEADLINE: **Ruzie over oplossen van ruzies;
Demonstraties**

BYLINE: Door onze correspondent Caroline de Gruyter

BODY:

Handelsverdrag Europa-Amerika

Hoe bescherm je belangen van investeerders? Daarover hebben de VS en Europa ruzie. De VS willen speciale tribunalen voor geschillen. De Europese Commissie is tegen. Zij heeft een hoger doel: herstel van vertrouwen van de burgers in de Europese politiek.

Eind september had de aanstaande voorzitter van de Europese Commissie, Jean-Claude Juncker, een harde aanvaring met de beoogde Zweedse Europees commissaris Cecilia Malmström. Juncker wilde Malmström in zijn nieuwe Commissie de beladen portefeuille Handel geven.

Malmström had in antwoord op vragen van het **Europees Parlement** geschreven dat zij in een toekomstig handelsverdrag tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten een clause wilde opnemen om investeerdersbelangen te beschermen. Juncker wil die clause, die de laatste maanden grote woede heeft opgewekt onder Europese burgers, juist uit dat verdrag houden. Hij had Malmströms antwoord aan het **Euoparlement** dus gecorrigeerd. Maar daarna had zij zijn correcties weer ongedaan gemaakt. Daarom riep hij haar nu bij zich.

Betrokkenen, die anoniem wensen te blijven, zeggen dat Juncker Malmström flink de oren waste: hij wordt de baas van de Commissie, niet zij. En dat als hij geen speciaal arbitragesysteem op wil zetten waarin bedrijven en investeerders staten kunnen aanklagen, zij dat besluit moet uitvoeren. Malmström dreigde met aftreden. Juncker accepteerde dat.

Van aftreden is niets gekomen. Maar de aanvaring maakt wel duidelijk dat de nieuwe Europese Commissie niet verder onderhandelt met de Amerikanen over een zogeheten Investor-State Dispute Settlement (ISDS): een systeem waarbij bedrijven die zeggen dat ze financieel gedupeerd worden door politieke besluiten in het buitenland, compensatie kunnen claimen via speciale tribunalen.

Bezorgde burgers en niet-gouvernementele organisaties (ngo's) voeren hevig campagne tegen deze tribunalen. Op een 'publieke consultatie' deze zomer kreeg de Commissie ruim 150.000 reacties, de meeste fel anti-ISDS en emotioneel van toon.

De onderhandelingen met Amerika zijn opgeschort. Afgelopen zaterdag waren er demonstraties in diverse Europese landen tegen deze „geheime tribunalen“, die multinationale ondernemingen in staat zouden stellen democratische besluiten in Europese landen te overrulen, en 'aasgieradvocaten' om hun „zakken te vullen“.

Juncker was als premier van Luxemburg één van de regeringsleiders die de Europese Commissie vorig jaar opdracht gaven om met de VS te onderhandelen. Maar nu zit hij in een andere rol. Zijn belangrijkste missie als Commissie-voorzitter wordt om de groeiende eurosceptis te keren. Zo snel mogelijk. „Dit is onze laatste kans“, zegt hij steeds. De eerste stap wil hij zetten met gebaren die het vertrouwen van burgers kunnen terugwinnen. Wat leent zich daar nu beter voor dan het schrappen van de omstreden ISDS-regeling?

Het arbitragesysteem stamt uit de jaren vijftig. Lange tijd waren er hooguit een paar claims per jaar. Dat veranderde in de jaren '90, vooral als gevolg van globalisering en liberalisering van de wereldhandel. Kapitaal ging makkelijker dan ooit de wereld over. Er kwamen méér internationale investeringen, dus meer geschillen.

Er kwamen ook meer bilaterale verdragen. Duitsland heeft er 130. Nederland heeft er 90. Buitenlandse holdings in Nederland maken daar dankbaar gebruik van. De meeste claims wereldwijd komen uit Europa, en de meeste Europese claims worden ingediend vanuit Nederland.

Een voorbeeld: vorig jaar kreeg verzekeraar Achmea een claim van 22 miljoen van Slowakije toegewezen. Reden: net nadat Achmea een Slowaakse verzekeraar had gekocht, gebod het land verzekeraars om winst

terug te storten in de nationale zorg.

Cijfers duiden op een claimexlosie sinds de jaren '90. In 2012 kwamen er 58 claims bij, vorig jaar 56. Het totaal aantal claimzaken (afgerond en lopend) kwam daarmee op 568. Unctad, de organisatie van de Verenigde Naties voor Handel en Ontwikkeling, probeert al jaren het arbitragesysteem beter te reguleren. „Investeringsverdragen worden steeds verfijnder“, zegt Elisabeth Türk, directeur internationale investeringsverdragen. Zij noemt het recente akkoord tussen Canada en de EU een mooi voorbeeld: „Bepalingen zijn duidelijker en preciezer, zodat regeringen ongehinderd beleid kunnen blijven maken in het openbaar belang. Procedures zijn heel transparant.“

Verdere regulering was al die tijd nauwelijks omstreden. Maar dat veranderde op slag toen de EU over een Transatlantisch Handels- en Investeringsverdrag (TTIP) ging onderhandelen met de VS en afspraken wilden maken om daarin een speciale geschillenregeling op te nemen.

Ngo's als Transparency International en Attac begonnen te lobbyen in het **Europees Parlement**. Ook lanceerden ze brede mediacampagnes. Zij zetten TTIP neer als aanslag op de Europese way of life: voedselveiligheid, digitale veiligheid, milieu. Met concrete voorbeelden lieten ze zien dat multinationals democratische besluitvorming in Europa dwarsboomden met miljardenclaims.

De tegenstanders voerden aan dat regeringen uit angst voor meer claims plannen van bedrijven zouden volgen. Zo claimt bijvoorbeeld het Zweedse bedrijf Vattenfall een schadevergoeding van Duitsland, nadat de Duitse regering na de kernramp in het Japanse Fukushima besloot zijn kerncentrales geleidelijk te sluiten. Andere investeerders klaagden Griekenland aan, omdat hun staatsobligaties waren gekort. Of Spanje, dat tijdens de crisis subsidies aan alternatieve energiebedrijven schrapte.

„We hebben dit compleet onderschat“, vertelt een betrokkene in Brussel. „Dit is een botsing van culturen. Alle woede en angst van burgers over globalisering zit hierin samengebond. Hoe de dingen echt in elkaar zitten, weten ze meestal niet.“ Vattenfall heeft bijvoorbeeld alleen een claim ingediend. Het bedrijf had een contract, dat werd opgezegd. Er is nog geen uitspraak. Is dit een schandaal, in een rechtsstaat?

De Weense advocaat Christoph Schreuer, die bedrijven en staten in arbitragezaken over handelsconflicten heeft verdedigd, herinnert zich een milieu-activiste die verontwaardigd vertelde over een bedrijf dat Californië aanklaagde, omdat het geen methanol meer in het openbare riool mocht lozen. „Wat ze er niet bij vertelde, was de uitkomst van de zaak: de klagende partij had verloren.“

Uit gegevens van blijkt dat staten de meeste zaken winnen, niet bedrijven. Toch werd de EU-onderhandelaar met de VS, Ignacio García Bercero, onlangs in het Oostenrijkse parlement gegrild over ISDS. „Komt onze watervoorziening in handen van multinationals“, vroeg een parlementariër. Dagblad Kronenzeitung had namelijk geschreven dat Europa, door ISDS, de controle over zijn publieke voorzieningen kwijt zou raken.

Bedrijven en overheden zijn opmerkelijk stil. Sommige dachten dat de wind zou overwaaien. Andere hebben geen zin in een publiek debat vol sentiment. Volgens de Nederlandse advocaat Nikos Lavranos, die in juli de denktank Efila oprichtte vóór ISDS, zien EU-lidstaten investeerders „niet meer als motor voor economische groei, maar als lastpakken en bedriegers. Bedrijven schuwen het publieke debat. Ze zijn bang voor de macht van ngo's“.

Dit is de context waarin Jean-Claude Juncker besloot om ISDS-onderhandelingen met de VS te stoppen. Zijn inschatting is dat de slag al verloren is. Officieel is zijn besluit nog niet. De bekendmaking komt waarschijnlijk pas over een paar weken, op de dag dat het **Europees Parlement** Junckers nieuwe Commissie goedkeurt. Tot die tijd wil hij zijn voorganger Barroso niet al te zeer voor de voeten lopen. Maar juli al zei Juncker al wel al dat hij „geen speciale arbitrage“ wil buiten de normale rechtspraak om.

Of het handelsakkoord van de EU met Canada dit overleeft, is onduidelijk. EU-landen moeten het nog ratificeren. De Duitse minister van Economische Zaken, Sigmar Gabriel, heeft zijn twijfels al geuit. En komt er überhaupt een TTIP-akkoord tussen de EU en de VS als er geen ISDS-regeling inzit? Velen betwijfelen het. „Als de Europeanen eenzijdig elementen slopen“, zegt een lobbyist in Brussel, „zeggen de Amerikanen: 'Sorry, dan halen wij er ook gevoelige dingen uit.' Dan is er al gauw geen TTIP meer.“

Anderen zijn bezorgd over het handelverdrag dat de EU met China wil. De Chinese rechterlijke macht is minder onafhankelijk dan de Amerikaanse. Europese investeerders zijn beter af met arbitrage. Als Brussel ISDS afwijst met de VS, maar niet met China, zal Beijing dit opvatten als motie van wantrouwen. Dat verzwakt de Europese onderhandelingspositie.

Formeel zijn het de EU-regeringsleiders die moeten beslissen om geen ISDS-regeling in een handelsverdrag met de VS op te nemen, niet Juncker. Hij moet hun mandaat immers uitvoeren. Juncker weet dit. Hij wil Europese burgers alleen een signaal geven: 'Wij hebben jullie klacht gehoord'. Als de regeringsleiders moeilijk doen, zullen de burgers hun toorn op de hoofdsteden richten en Brussel als bondgenoot beschouwen. Eerste

missie van de nieuwe Europese Commissie volbracht.

GRAPHIC: In EU komen meeste claims uit Nederland

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

LOAD-DATE: 15 October 2014